

Ewa Czerniakowska

Sprawozdanie z uroczystości z okazji 150 rocznicy śmierci Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza (1764-1855)

Acta Cassubiana 7, 380-383

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ewa Czerniakowska

Sprawozdanie z uroczystości z okazji 150 rocznicy śmierci Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza (1764-1855)

Dnia 6 czerwca 2005 roku minęła 150 rocznica śmierci Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza, wybitnego gdańskiego uczonego, gramatyka i leksykografa, zasłużonego obrońcy polskości na Pomorzu, Warmii i Mazurach, pioniera badań nad kaszubszczyzną.

Główne uroczystości w 2005 r. odbyły się w Mrągowie, które to miasto do 1946 r. nosiło niemiecką nazwę Sensburg. W 1946 r. niemiecki Sensburg, przez Mazurów nazywany Żądzborkiem, otrzymał oficjalną nazwę – Mrągowo, ustaloną zamiast Żądzborka przez Komisję URM jako nazwę pamiątkową na cześć Krzysztofa Mrągi-Mrongowiusza, który urodził się 19 lipca 1764 r. w Olsztynku, a zmarł 3 czerwca 1855 r. w Gdańsku, gdzie w 1798 r. został kaznodzieją w kościele p.w. św. Anny i lektorem języka polskiego w Gdańskim Gimnazjum Akademickim. Odtąd w swojej nieprzerwanej działalności był czynny aż do końca życia, przez 57 lat w służbie Kościoła, szkoły i nauki. W dniu 3 czerwca 2005 r. z okazji 150 rocznicy śmierci K.C. Mrongowiusza odbyła się w mrągowskim hotelu „Mrongovia” międzynarodowa konferencja nt. „Pastor K.C. Mrongowiusz jako europejski budowniczy mostów między narodami”.

Organizatorami byli: Burmistrz Mrągowia, Polskie Towarzystwo Historyczne – Koło w Mrągowie, Instytut Kaszubski w Gdańsku, Biblioteka Gdańska PAN, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie.

Zgromadziła ona licznych referentów i zaproszonych gości. Przybyła też m.in. delegacja niemieckiego miasta Grünberg, z którym Mrągowo współpracuje od 1992 r. Obecni byli także uczniowie – laureaci konkursów wiedzy „O Mrongowiuszu, który dał nazwę mojemu miastu”, którym rozdano dyplomy i nagrody, po czym rozpoczęła się konferencja. Otwarcia dokonała Pani Otolia Siemieniec, burmistrz Mrągowia. W programie zaplanowano 12 referatów związanych z gdań-

skim uczonym i kaznodzieją. Wbrew wcześniejszym przewidywaniom, że konferencja będzie trwała dwa dni, cały program postanowiono zrealizować w jednym dniu.

W części pierwszej, której przewodniczył dr Jan Gancewski z Mrągowa (UWM w Olsztynie), wystąpili następujący referenci: prof. dr hab. Janusz Małek (UMK w Toruniu), *Z dziejów polskiego czasopiśmiennictwa na Mazurach w XVIII w. Gazeta „Pocztą Królewiecka” w latach 1718–1720. Nowe ustalenia*; prof. dr hab. Grzegorz Jasiński, (OBN w Olsztynie), *Kościół na Mazurach w XIX w.*; prof. dr hab. Józef Borzyszkowski (UG, prezes Instytutu Kaszubskiego w Gdańsku), *Gdańsk i Kaszuby w życiu i twórczości K.C. Mrongowiusza*; pastor F. Tegler, R. Tegler, *K.C. Mrongowiusz jako ten, który dał nazwę mojemu miastu*.

Pod koniec części pierwszej głos zabrał dyrektor Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, mgr Bogusław Breza, który zapowiedział zorganizowanie w początku lipca br. w Wejherowie wystawy poświęconej K.C. Mrongowiuszowi.

W części drugiej obrady prowadził prof. Janusz Małek. Na wstępie poza programem głos zabrał prof. Janusz Jasiński (OBN Olsztyn). Kolejnymi referentami byli: dr Danuta Bogdan (OBN Olsztyn), *Uniwersytet Królewiecki w czasach K.C. Mrongowiusza*; mgr Iwona Gancewska (Mrągowo), *Postać K.C. Mrongowiusza w podręcznikach szkolnych wydanych po II wojnie światowej*; mgr Erwin Kruk (Olsztyn), *K.C. Mrongowiusz w historii literatury*; mgr Dariusz Jarosiński (Mrągowo), *K.C. Mrongowiusz w działalności społecznej*; mgr Ewa Czerniakowska (Biblioteka Gdańska PAN), *Dzieje wydania „Dokładnego niemiecko-polskiego słownika” (1837 r.) K.C. Mrongowiusza*; prof. dr hab. Zygmunt Szultka (IH PAN Poznań), *Znaczenie badań pastora K.C. Mrongowiusza dla rozwoju piśmiennictwa kaszubskiego*.

Nie przybyło dwóch referentów: dr Sławomir Sobieraj (*K.C. Mrongowiusz wobec literatury polskiej i obcej. Wątki literackie w podręcznikach i leksykonach K.C. Mrongowiusza*) i prof. Andrzej Sakson (*Kościół mazurski po II wojnie światowej*) i ich referaty nie zostały zaprezentowane.

Konferencja przyczyniła się do wzbogacenia wiedzy o życiu, działalności i twórczości K.C. Mrongowiusza. Dała też możliwość refleksji nad stanem badań dotyczących tego zasłużonego uczonego. W wystąpieniach i podczas krótkiej dyskusji wyrażono przekonanie, że dotychczasowa monografia Mrongowiusza, opracowana przez Wiesława Bieńkowskiego pt. *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764–1855. W służbie umiłowanego języka*, której pierwsze wydanie ukazało się w 1964, a następnie wznowienie w 1983 r., już nie wystarcza i że nastąpiła pora, aby podjąć prace nad przygotowaniem nowej monografii. Po konferencji w kościele ewangelicko-augsburskim w Mrągowie odbyło się nabożeństwo ekumeniczne z okazji 150 rocznicy śmierci ks. K.C. Mrongowiusza, które prowadził ks. Piotr

Mendroch, proboszcz parafii. Następnie słowo do obecnych skierował ks. bp Rudolf Bażynowski, zwierzchnik diecezji mazurskiej, podkreślając stałą potrzebę budowania mostów porozumienia i pojednania. Nabożeństwo uświetniały chóry – „Schola Vocale” i chór parafialny. W końcowej części wystąpił ks. Fryderyk Tegler z Niemiec, który przedstawił życie i dzieła Mrongowiusza, i omówił ich znaczenie w jego doświadczeniach życiowych.

Inną imprezą związaną z postacią K.C. Mrongowiusza była otwarta dnia 5 lipca 2005 r. w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie wystawa poświęcona myśli i dorobkowi gdańskiego uczonego pt. „Wokół myśli Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza”, przygotowana w ramach ogólnopolskich obchodów 150-lecia śmierci Mrongowiusza. Zaprezentowano na niej pamiątki związane z życiem i działalnością uczonego z kilkunastu ośrodków w Polsce.

Na otwarcie wystawy przybyli liczni goście z Wejherowa, Mrągowa, Gdańska i Olsztyna. Na wstępie dyrektor Muzeum mgr Bogusław Breza pokrótce omówił sylwetkę K.C. Mrongowiusza, przedstawił założenia wystawy oraz wyraził podziękowanie wszystkim, którzy przyczynili się do przygotowania ekspozycji, a szczególnie współorganizatorom: Bibliotece Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku, Instytutowi Kaszubskiemu w Gdańsku, Kołu Polskiego Towarzystwa Historycznego w Mrągowie oraz Burmistrzowi Miasta i Gminy Żukowa, jak również sponsorom: Ministerstwu Kultury oraz Agencji Reklamowej „Anam”. Następnie poprosił o głos prof. Józef Borzyszkowski jako inicjator tegoż przedsięwzięcia. Wyraził on radość z podjęcia wspólnej inicjatywy mrągowo-gdańskiej w Wejherowie i podziękował wszystkim współtwórcom wystawy. Z kolei zabrała głos komisarz wystawy mgr Grażyna Wirkus. Następnie przemawiała burmistrz Mrągowa, pani Otolia Siemieniec, która przekazała dla Muzeum liczne dary, m.in. medal i okolicznościowe żetony wybite z okazji 150 rocznicy śmierci K.C. Mrongowiusza przez Oddział Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego w Mrągowie oraz inne pamiątki z Mrągowa. Z kolei w imieniu Biblioteki Gdańskiej PAN zabrała głos mgr Helena Dzienis.

Na wystawie zaprezentowano portrety, np. portret K.C. Mrongowiusza pędzla nieznanego malarza ze zbiorów Muzeum Historii Miasta Gdańsk, portret Michała Mostnika-Pontanusa z kościoła w Smołdzinie (obecnie w zbiorach Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku), rękopisy i publikacje uczonego, dzieła z jego księgozbioru od 1864 r., będącego w posiadaniu Biblioteki Miejskiej w Gdańsku (obecnie Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk), dokumenty związane z życiem uczonego, np. list pełen uznania dla Mrongowiusza, podpisany przez Adama Mickiewicza, reprezentującego Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. Ponadto podziwiać było można część wyposażenia kościołów, z którymi był związany, oryginalne ówczesne widoki Gdańska, Królewca, sprzęty codziennego użytku,

pamiętki dotyczące mazurskiej obyczajowości itp. Prezentowane eksponaty pochodziły ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Gdańska, Muzeum Narodowego w Gdańsku, Muzeum Literatury w Warszawie, Archiwum Państwowego w Szczecinie, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Parafii Wniebowzięcia NMP w Marwałdzie oraz osób prywatnych.